

CSÉPA

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV

TARTALOM

1.	BEVEZETÉS, KÖSZÖNTŐ	5
2.	CSÉPA BEMUTATÁSA	9
3.	ÖRÖKSÉGÜNK	13
4.	TELEPÜLÉSKÉPI SZEMPONTBÓL MEGHATÁROZÓ ELTÉRŐ KARAKTERŰ TERÜLETEK LEHATÁROLÁSA	32
5.	A TELEPÜLÉSKÉP MINŐSÉGI FORMÁLÁSÁRA VONATKOZÓ AJÁNLÁSOK	46
5.1	ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ	46
5.2	KÖZTERÜLETEK TELEPÜLÉSKÉPI ÚTMUTATÓJA	79
6.	JÓ PÉLDÁK: ÉPÜLETEK, ÉPÍTÉSZETI RÉSZLETEK, KERÍTÉSEK, KERTEK, ZÖLDFELÜLETEK	84
7.	JÓ PÉLDÁK: SAJÁTOS ÉPÍTMÉNYFAJTÁK, REKLÁMHORDOZÓK, EGYÉB MŰSZAKI BERENDEZÉSEK	87

1. BEVEZETÉS, KÖSZÖNTŐ

„ A szülőföld szálai örök összekötők
a tájjal és a földdel, amiből az ember lett,
és amivé lesz, és nem szakadhat el soha”
(Fekete István)

Mindenkinek van egy település az életében, amit az otthonának nevez, annak érez. Van, akinek megadatik, hogy ez a hely a szülőházája, más úgy választja magának. A hely, ahol élünk olyan kell, hogy legyen ahova jó hazajönni, ahol jól érezzük magunkat. Nemcsak attól otthonos egy település, mert ott élünk, hanem attól, hogy olyan a környezetünk, a házak, utcák, terek, közterületek, a település központja, hogy jó rágondolni, hogy ha máshol vagyunk, vágyakozunk hazatérni.

Mindenki életében van olyan hely, amit az otthonának tekint. Sokan a születésüktől egy helyen élik le életüket, míg mások több próbálkozás után lelnek valódi lakóhelyre. Egy olyan helyre, ahol jól érzik magukat, amit a környezetükkel együtt sajátjuknak tekintenek, melynek kinézete, arculata, helyi szokásainak megőrzése szívügyük. A nívós, rendezett környezetre való törekvés teremti meg azt a milliőt, amelyben jó élni, ahova jó hazajönni.

A településképi arculat határozza meg a település külső megjelenését, mely az ott élők igényességét, szépérzékét, törekvéseit is tükrözi.

Az élhető környezet megteremtése mindannyiunk érdeke. Mindenki hozzáteszi a saját egyéniségét, vágyait, életét. Mindenki megmutatja, hogy számára mi az értékes, a szép, az élhető, ahol ő szívesen lakik. És mindezt összhangba kell hozni a szabályok szerinti lehetőségekkel.

A településképhez hozzátartoznak a rendezett közterületek, a kerítések, kertek, házak harmonikus egysége.

A kézikönyv segítség szeretne lenni abban, hogy mindenki mégjobban felfedezze települése értékeit, rejtett kincseit, megőrizze értékeit. A kézikönyv ajánlásokat tartalmaz arra vonatkozóan hogyan tudjuk lakókörnyezetünk szépségeit megőrizni, és milyen módon tudnánk környezetünket még esztétikusabbá, szebbé, rendezettebbé, harmonikusabbá tenni. Iránymutatást ad arra vonatkozóan, hogy az adott területen milyen utcaképbe illő épületet építsünk, milyen legyen a kerítésünk, milyen színeket használjunk, hogyan őrizzük meg hagyományos építészeti formakincsünket.

A kézikönyvet ajánljuk mindazok figyelmébe, akik építkezni, felújítani, bővíteni szeretnének és azoknak is, akik csak álmodoznak, vagy szeretnék jobban megismerni környezetüket, és ajánljuk azoknak is, akik érdeklődnek a település iránt.

2. CSÉPA BEMUTATÁSA

ÁLTALÁNOS TELEPÜLÉSKÉP, TELEPÜLÉSKARAKTER

„Miként lehetett ezen a vízjárta földön egy népnek hatszáz évig élni, sőt megélni...
a török, a tatárdúlás ellenére ... a folyók árvízei évről, évre pontosan, néha többször, olykor egyszerre
beköszöntöttek... éltek, mégpedig jobban, mint most.”
(Győrffy István)

Csépa Jász-Nagykun-Szolnok megye déli részén, a Tiszazug nevű kistérségben fekvő település.

A legközelebbi város Csongrád, 13 km-nyi utazással érhető el, Kunszentmártontól 15 km-re található, Szolnok, a megyeszékhely 53 km-re található.

Csépa közlekedésföldrajzi helyzete: a településen áthalad a Tiszazug ártérperemi településeit felfűző közút, mely Tiszazug illetve Kunszentmárton felé haladva a 44. sz. főúthoz csatlakozik, ezen kívül Csongráddal is kövezett út köti össze. Az egyvágányú vasúti szárnyvonal párhuzamosan fut a közúttal, Kunszentmárton illetve Kecskemét felé biztosítva az összeköttetést.

Csépa Jász- Nagykun- Szolnok megye déli részén, Tiszazug nevezetű kistérségben helyezkedik el, mely 83 és 95 m közötti Balti tszf-i magasságú, ármentes részekkel tagolt, ártéri szintű, a Duna pleisztocén hordalékkúp-síkjára épült tökéletes síkság. A Tiszazugot a felsőpannonban tó borította, s valószínű, hogy a terület csak a pleisztocén elejére töltődött fel.

Mérsékelt meleg-száraz és meleg-száraz éghajlatú terület.

„Felszínének kialakításában döntően a víz játszott szerepet, s csak másodlagosan a szél. Területünk hajdanán összefüggött a Kiskunsággal. A Tisza folyásirányait változtatva azonban leválasztotta a homokborította Kiskunságról. Az itteni homokhátságot feldarabolta, letarolta, s jó részét saját hordalékával beborította...

A Tisza mellett lakó ember életében fontos szerep jutott a folyónak. Lehetőségéhez mérten, ahogy tudta hasznosította.”

(Csetényi Mihályné: Mozaikok Csépa történetéből)

Szép, érdekes kép tárul fel a Csongrádról érkezők számára. A szintkülönbségből adódóan a környező mezőgazdasági tájból kiemelkedő település és templom körvonala látványa.

Egyedi tájképi élményt nyújt a Bogarasi úton járóknak a Fertő-tó és a vízi-világ mögül feltáruló „szőlődomb”- homokhátság hangulatos táji megjelenése.

A településképre jellemző, hogy közúton négy felől, Szelevény, Tizzasas, Tizsakürt – Bogaras és Csongrád felől közelíthető meg a település, míg a vasúti megközelítés Kunszentmárton és Lakitelek felől tárja elénk a településképet. Szelevény felől a külterületi mezőgazdasági területek között elérve a településtáblát először a lakóutca bontakozik ki, melyen családiházas lakótelkek fölött az egykori téglagyár kéménye magasodik.

Ezen az úton haladva érjük el azt a kereszteződést, ahova a négy irányból minden út befut. Az útkereszteződés közelében van a temető, átellenben a művelődési ház. Településközpontja innen Csongrád felé vezető úton, a halmazos településszerkezet közepén található. A településközpontban találjuk a községházát és római katolikus templomot, melynek tornya már messziről látható, és ez az út vezet a tiszai pontonhídhöz. A történelmi településrész másik oldalán érjük el a Tizsakürt – bogarasi utat, mely a temető

mellett vezet el és szép, rendezett családirházas környezetben a vasúton átkelve hagyja el a belterületet és a Fertő településrész felé szeli ketté a külterületet. A központi csomóponttal Tizsasas felé, egy orsó alakú tér mellett haladunk el, amelyen a református templom áll, a közelében pedig az iskola van. Lakóházakkal beépített utcán hagyjuk el a települést és mezőgazdasági területek között érjük el az igazgatási terület szélét.

A településre jellemző, hogy a legmagasabb épületek a templomok, melyek magasságát még az intézmények sem nőnek túl, így magassági értelemben nem tagolt a település. A sok zöld felület, az utcafásítások mind meghatározó elemei a településképeknek. Az intézmények két területre koncentrálnak, egyrészt a községháza mellett a templom, az egykori zárda, míg a református templomhoz közel az iskola, a művelődési ház és könyvtár található. A központi intézményekkel vegyes beépítésen túl a többi lakóutca családirházas övezet. A település kialakulásából, történetéből adódóan a történelmi rész halmazos szerkezetű, az újabb osztásokon pedig egyenes vonalvezetésű, szabályos utcahálózattal találkozunk.

Csépa népességszáma 2015-ben 1642 fő. Míg régebben a település munkaképes korú lakosságának nagy része a mezőgazdaságban és Kunszentmárton nagyobb üremeiben dolgozott, addig ma ez a foglalkoztatási szerkezet megváltozott. A munkaképeskorú lakosság nagy része Kecskemét, Kunszentmárton nagyobb üremeiben, vagy a szolgáltatásban dolgozik és továbbra is vannak mezőgazdasággal foglalkozók őstermelőként vagy családi gazdálkodóként. A településen az infrastruktúra kiépült, a vezetékes víz, villany és gáz minden háztartás számára elérhető. A burkolt utak aránya megyei szinten átlagos.

A következő fejezetekben bepillantást nyerhetünk Csépa épített és természeti örökségébe, valamint a településen lévő jó példákból is ízelítőt kapunk. Az ajánlásokat a településen építeni, felújítani, átalakítani vágyók számára állítottuk össze.

3. ÖRÖKSÉGÜNK

„Az építészeti egyik szépsége az,
hogy minden alkalommal olyan,
mintha előlről kezdődne az élet.”

(Renzo Piano)

A települést 1350 körül említik először Chepa alakban, majd 1560-ban fordul elő először a ma is használatos Csépa név.

A XIV. század közepén Csépa már possessio (falu) volt. Lakói a veszprémi káptalan Balaton vidéki birtokán szőlőt „használtak”. 1545-ben 19 portás település volt, ahol 110-120 lélek lakott.

Török hódoltsági területté csak Gyula 1566. évi bevételével vált, amely Szolnok elfoglalása után még ellenőrzése alatt tartotta a Tiszazug déli részét. A vár elestéig a magyar és török hatóságok mellett a tizedszedők is sanyargatták a vidéket. Az 1551-ben még 27 portát bíró Csépat már az első török felvonulások során jelentős veszteségek érték. Pókaháza pedig – a határ másik települése – végleg lakatlanná vált. 1561-re a falunak csak 16 portája maradt. Ezt követően bizonyos stabilizálódás, majd lassú fejlődés vette kezdetét s tartott egészen a 15 éves háborúig. Az 1571. évi szolnoki defter már újra több, 24 családfőt vehetett számításba. Az 1598-as török hadjárat szinte teljesen lakatlanná égette Csépa környékét. 1614-ben csak Kürt és Csépa adott életjelt magáról. Az 1659-es hadjárat után a csongrádi nahijébe tartozó falu végleg elnéptelenedett.

Ezt követően a pusztát egészen a XVIII. század második évtizedéig a sasiak bérelték. Ekkorra a terület már több tulajdonosé lett, akik 1721-től fokozatosan birtokukba is vették. Minthogy úrbéres jobbágyság nem volt, a falu kuriális község lett, Nemes-Csépának hívták. Heves vármegyéhez tartozott. A betelepülők jórésztben Nógrád, Heves és Borsod megyékből vándoroltak be. Az új település a régi romokra épült. 1731-re kialakult szervezett, nemesi önkormányzata. 1756-ban egyházközséggé lett, elkezdődött az anyakönyvvezetés is.

A település első és hosszú időn át egyedüli birtokosa a Csépa család volt. A XV. század végétől már több tulajdonos, így a Móricz család is rendelkezett itt részbirtokokkal. Ezeket úrbéres jobbágyság művelték. A lakosság faluközösségben élt. Önkormányzata a török hódoltság idején megerősödött. A község élén a bíró állt, a hatóságokkal rajta keresztül tartották a kapcsolatot. 1664-ben I. Lipót az elnéptelenedett terület jelentős részét vitézségi érdemeiért a régi birtokoscsalád egyik tagjának, Móricz József generálisnak adományozta. Tőle a leányát feleségül vevő Tzutz (Czucz) László kezébe került a birtok. Csépa 1668-ban már a Tzutz család és a kincstár tulajdona volt.

A puszta benépesülése 1721-ben vette kezdetét. Ekkorra a Czucz-birtok öt részre oszlott: Czucz, Csete, Szántó, Palotay, Tercsy.

A reformkorban sok kisnemes kapott betelepedési jogot a közösségtől, mivel az ingatlanok birtoklásához ekkor már elég volt csupán a nemesi származás igazolása is. 1848-ban 51 csépai nemzetőr vett részt a délvidéki harcokban.

A köztelherviselés bevezetése és a szabadságharc bukása után a falu állami közigazgatás alá kerüléséig Csépa csaknem teljesen a régi életét élte, de már mint szabad paraszti közösség. 1873. február 17.-én nagyközséggé alakult, s faluszerkezete az egységes alapelvek szerint módosult. Önkormányzatának sok eleme azonban tovább élt egészen 1950.-ig, különösen az állattenyésztés és a gyümölcstermesztés kísérőiként kialakult népi közigazgatási szervek: legeltető közbirtokosságok, hegyközségek működésében.

1863-ban a nagy aszály évében a községet még tűzvész is sújtotta, 22 ház teljesen elpusztult. 1866-ra kiépült az Alsó-Tiszaúgy első gátrendszere, de a 4 méter magas töltés a nagyobb áradásnak nem tudott ellenállni, s így 1876-ban 160, 1879-ben 86, 1881 tavaszán további 29 ház vált a víz martalékává. A teljes ármentesítés 1894-ben következett be, s ez lehetővé tette a tagosítás végrehajtását is.

Halmaz-település, egykor telkes. Néhány kuriális stílusú nemesi lakóház mellett a tornác nélküli. Határában szőlőbeli kunyhók. Egykori nemesi családjai e tudatukat erősen őrzik.

Csépa az idők során újra meg újra elnéptelenedett, majd ismételten lakott település. Ezért a településnek nem alakulhatott ki hosszú évszázadokat tükröző, sajátos építészeti jegyei. A településszerkezetben azonban jól megmaradt a jellegzetes telekosztás és utcahálózat. Ez a község belterületének középső – déli részén figyelhető meg a régi település magjában, melyben a telekosztásra a szabálytalan alak és méret jellemző. Itt található a katolikus templom is, mely a mag kialakulásában játszott döntő szerepet; e köré csoportosultak a lakóházak a maguk szabálytalan struktúrájával. A központi részt megközelítő utcákra és a lakótelkeket tömbökbe csoportosító utcákra szabálytalan vonalvezetés jellemző. Az utcahálózat régi főtérenél történő csomópontnál ugyancsak szabálytalan kiteresedésben végződik.

A belső mag körül később kialakult lakóterületek már szerkesztett telekosztást és utcahálózatot mutatnak. A külterületi lakónépességre napjainkig folyamatosan csökkenő tendencia jellemző. Jelenleg a külterületen néhány lakott tanya és egy – két állattartást szolgáló, használaton kívüli major található.

I. Katonai felmérés 1763 – 1787 ([www. mappire.eu](http://www.mappire.eu))

II. Katonai felmérés 1806 – 1869 (www.mapire.eu)

III. Katonai felmérés 1869 – 1887 (www.mapire.eu)

Csépa egyedi arculatát az épített értékek vonatkozásában a 3 templom, valamint néhány lakóépület határozza meg. Az egykori bortermeléséről híres Csépán sajnos mára már a borászatáról árulkodó egyetlen jellegzetes építmény sem maradt fenn.

MŰEMLÉKEK

A barokk stílusú Római katolikus templom 1789-ben épült, műemlék értékű orgonával, három haranggal megóvásra érdemes értéket képvisel. Csépa a XVIII. sz. közepén az Alsó- Tiszazug katolikus központja lett, s maradt napjainkig. Csépán a lakosság döntő többségét mindig a katolikusok alkották. Szent Jakab védőszenthez kapcsolódik Csépán azóta is a búcsú és a búcsújárás hagyománya.

ÉPÍTETT ÉRTÉKEK

Csépán a betelepüléstől kezdve éltek evangélikusok is, majd a XIX. századtól jelentősebb számban reformátusok és izraeliták is. Így található a településen Református templom, mely 1907-ben építettek a csépai reformátusok.

1905-től pedig Evangélikus templom is van a faluban.

Településképi szempontból meghatározó a téglá homlokzatú egykori iparskör épülete.

Csépára jellemző falazott oszlopos kapuzat

Népi lakóházak

A település épített értékeihez tartoznak azok a népi lakóházak melyek jellegzetesek és

Emlékművek, műalkotások

Az örökségi értékekhez soroljuk azokat az emlékműveket, műalkotásokat, melyek emlékeztetnek a múltra és egyes történelmi személyeknek, eseményeknek méltó emléket állítanak.

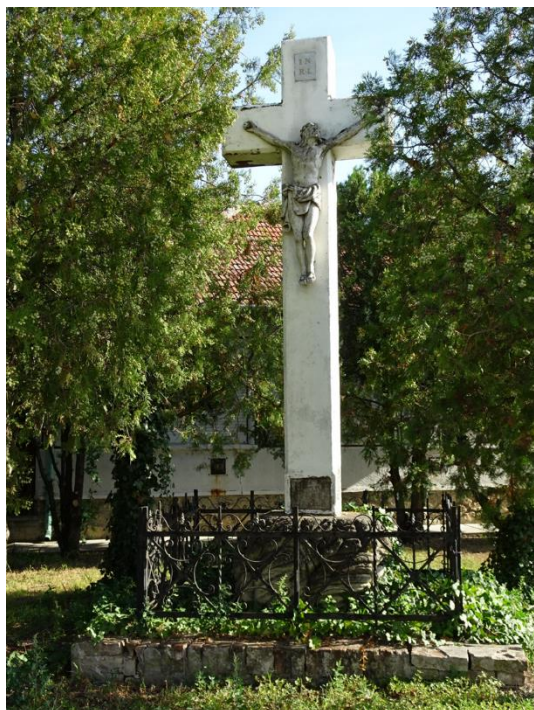

Ugyancsak örökségünk része és egyúttal védett tájképi elemek a kőkeresztek

RÉGÉSZET

A folyóvízhez közel fekvő ármentes löszpartok, lösz-szigetek már a neolitikumtól az emberi település alkalmas pontjai voltak, védelmet és megélhetést tekintve is biztos helyet jelentettek. Csupán néhány lelőhely felsorolása is mutatja, hogy a terület szinte valamennyi korban jelentős szerepet játszott. Csipsárpart, Luda dűlő, Telepart, Téglaház, Kishát, Fertőpart nevű határrészekből újkőkori leletek, Telekpart, Ludas dűlő, Csipsárpart környékéről rézkori, Czompódhátról, Telekpartról, Téglaegetőből, Csipsárpartról bronzkori tárgyak, edények, szerszámok kerültek elő. A népvándorláskor emlékeit Csépa belterületén, Czompódháton, Pókaházán és Csipsárparton találták meg. Az utóbbi helyről Árpád-kori cseréptöredékek is származnak.

„Az első régészeti kutatásokat végző ember a község területén szászi Kovách Albert volt. Szülei 1848-ban költöztek kiváltott zálogbirtokukra, Nemes – Csépára. Az 1869-ben létesített postának ő volt a postamestere, 1907-ben bekövetkezett haláláig. Az egyesült protestáns egyház főfelügyelője, iskolaszéki elnöke volt. Műveltsége, tudása ösztönözte a kutatómunkára. Elsőként néprajzi gyűjtéseket végzett, melyek a Magyar Nyelvőr című folyóiratban jelentek meg. Később a régészet keltette fel érdeklődését. Egyéni kutatásokat végzett a község belterületén és a határban is. Később, 1876-ban, a Tiszazug hasonló érdeklődésű emberei Romer Flóris apát, a régészet atyja biztatására megalapították a Tiszazugi Archológiai Magántársulatot. Ezek után közösen végezték a kutatásokat. Szászi Kovách Albert titkár az ásatásokról 28 jegyzőkönyvet, rajzokkal ellátott naplót és albumot szerkesztett. Ezeket a talált tárgyakat leltári jegyzékkel a Magyar Nemzeti Múzeumban helyezték el. Régészeti cikkeik az Archológiai Értesítőben és országos lapokban jelentek meg.”

(Csetényi Mihályné: Mozaikok Csépa történetéből)

Bár Csépa a Tiszától alig 3 km-re található, sajátos módon Tisza-partja alig van, csupán a Holt-Tisza által bezárt kis zugban tartozik hozzá egy egészen rövid partszakasz. (Az élő Tisza partját a szomszédos Tiszasas „uralja”). Ezzel együtt is földrajzi környezetét egyértelműen a Tisza határozza meg. Egyrészt déli-délnyugati határát két nagy, levágott Holt-Tisza kanyarulat adja (az egyik név nélküli, a másik a Mámai Holt-Tisza), másrészt a falu határában lévő partok, kiemelkedő háta a Tisza természetalkító munkájának következményei. Így ezek a háta szabálytalan irányúak, de legtöbbször ívet írnak le, ahogy azt a Tisza áradásai kialakították. A partosabb részek gyakran szigetszerű kiemelkedést formáznak – mint a Compó nevű határrész is –, melyek minden korban magasabbak voltak, mint az áradások szintje. A falu belterülete is egy természetes parton található – értelemszerűen védekezésül az áradások ellen.

A határt számtalan csatorna szabdalja, de ezek mindegyike valamikori élő vízfolyás medrében került kialakításra, így a csatornáknak is természetes partjaik vannak: pl. Csépa-Nagyszékházi ill. Csépa-Nagyszékháti csatorna, Mámai csatorna. Szintén a Tisza áradásainak maradványa a falu északi részében található Fertő elnevezésű mocsaras-vizenyős terület.

A Tiszához közel eső magasparkok, háta az Alföld megtelepülésre legalkalmasabb területei, hiszen az élő folyóvíz közelsége minden korban a legfontosabb település-alkító szempont volt. Ezért csupán a terület morfológiai vizsgálata alapján biztosak lehetünk abban, hogy Csépán nagy kiterjedésű és jelentős régészeti lelőhelyek találhatók.

Csépa határában emelkedő halmok (tumulus, kurgán vagy kunhalom és földvár vagy tell-telep) és a mesterséges földművek:

Halmok

Az alföldi halmok jó része az ásatási eredmények alapján a rézkorban (Kr. e. 3500 – 3000 körül) emelt síremlékek volt. Másik csoportjuk egy rendkívül különleges, égei-balkáni eredetű életmód következtében kialakult többretegű települési halom, vagyis nem temetkezési hely, hanem ún. tell-telep vagy földvár. Az 1996. évi LIII. számú, a természet védelméről szóló törvény ab ovo kimondja védettségüket: 23 § (2) bekezdés: „E törvény erejénél fogva védelem alatt áll valamennyi forrás, láp, barlang, víznyelő, szikes tó, kunhalom és földvár. Az e bekezdés alapján védett természeti területek országos jelentőségűnek minősülnek.”

Csépa határában mindkét halom-típusra találunk példát.

Kunhalom

A falu északi határán található kunhalom. Ez és a hasonló kunhalmok olyan régészeti – tájtörténeti jelentőséggel bírnak.

14. lelőhely: Compó

A középső bronzkori (Kr. e. 1800-1500) ún. Hatvan-kultúra teljesen ép, érintetlen és bolygatatlan több rétegű települése. Ásatás még nem folyt rajta. A többretegű települések (ún. tell-települések) ritka és értékes emlékei az őskor időszakának.

Mesterséges földművek: Csörsz-árok

Csépától délre, a Compó határrészben egy rendkívül különleges mesterséges földmű figyelhető meg, melyet a köznyelv, de a szakirodalom is Csörsz-árok vagy Ördög-árok néven ismer. Ezen a néven azt a kiemelkedő jelentőségű védmű-rendszert értjük, mely a római időkben (Kr. u. 2-3. században) a Tisza-vidéken épült, több száz kilométer hosszan. Ez az árok-rendszer sokszor több ágra szakadva, mély árokból és az árokból kikerült földből készített sáncból (töltésből, „gátból”) álló védelmi létesítmény, melyet a Tisza-vidéken élő barbár népek, a szarmaták építettek, valószínűleg a Római Birodalom ösztönzésére és hathatós közreműködésével. A Csörsz-ároknak több szakasza Jász-Nagykun-Szolnok megyében is jól megfigyelhető.

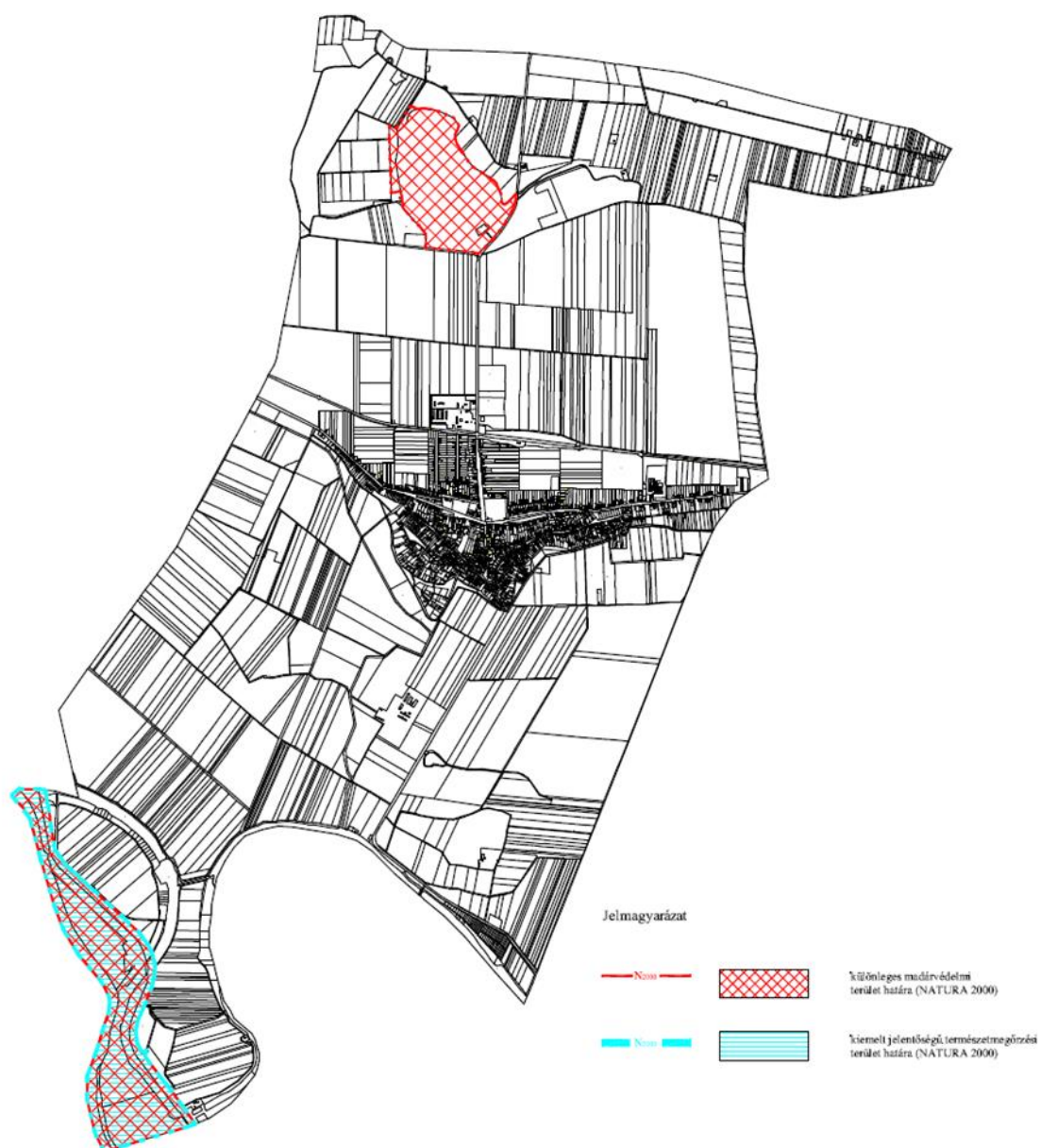
Az árokrendszer Hajdú-Bihar megye területén délnek fordul, így, mintegy ék alakban közrefogja a Duna-Tisza közét és a Tisza-vidéket – a szarmata népesség törzsterületét, védelmet biztosítva a szarmata területnek, valamint a kelet felől érkező germán támadások elől első védvonalként szolgál a Duna-menti római limesnek.

A csépai Csörsz-árok részlet a megyében fellelhető legszebb, legpregnansabb szakasza ennek a védmű-rendszernek. Közel 2 km hosszan követhető, előbb északnyugat felé halad, majd délnyugat felé megtörik és a Csépa-Nagyszékháti csatorna mellett ismét észak felé fordul (ez utóbbi szakasza már a szelevényi határba tartozik). Ma is kitűnően megfigyelhető mély árokból és kb. 1,5–2 m magas sáncból áll, valószínűleg a fő védelmi vonalnak egy mellékága volt.

(Forrás: Dr. Csányi Marietta: Örökségvédelmi hatástanulmány, régészet)

TERMÉSZETI ÉRTÉKEK

Csépa természeti értékekben igen gazdag, országos természetvédelmi oltalom alatt álló területek, Natura 2000 területek, országos ökológiai hálózat övezetei, tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő területek övezetei, világörökségi és világörökségi várományos területek övezetei, barlangok felszíni védőövezete, egyedi tájértékek érintik.

Csépa közigazgatási területén a következő védett vagy fokozottan védett fajok fordulnak elő:

- *Csépai fertő láp területén: kanalas réce, nagykócsag, nyári lúd*
- *Tanyavilágban: búbosbanka*
- *Tisza folyóban: búbos vöcsök*
- *Ártéri kaszálón: homoki gyík, tiszai – parti margitvirág, kunsági bükköny*
- *Ártéri erdőkben: hód, fekete gólya, réti sas*

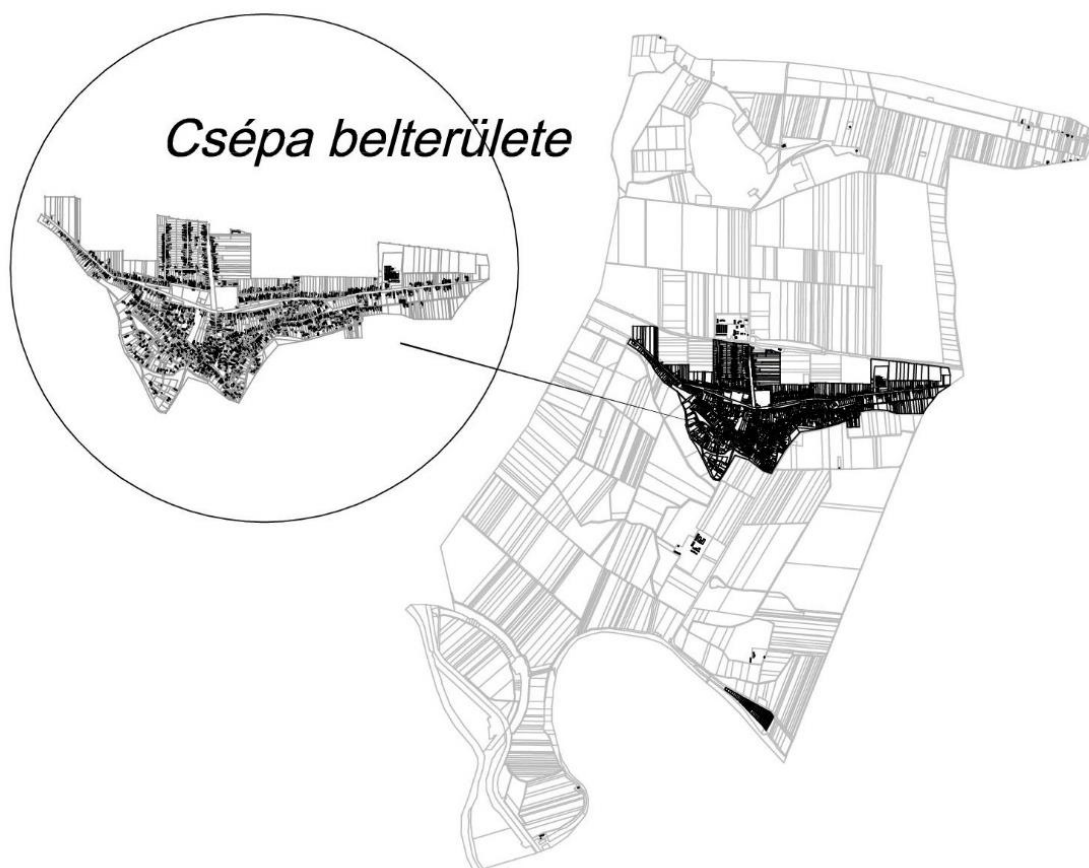

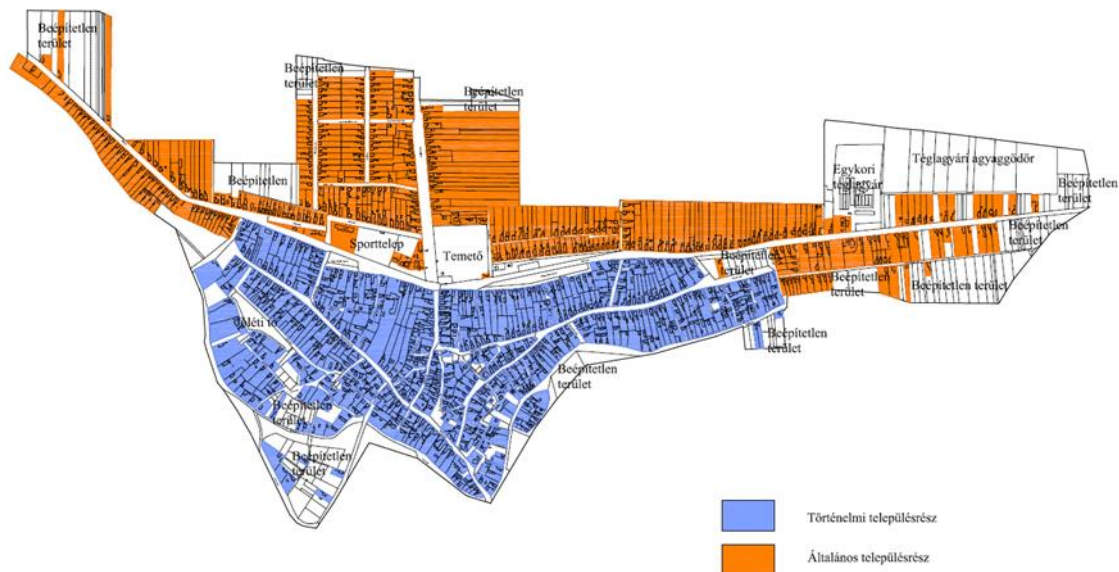
Ex- lege védett természeti emlék: kunhalmok

- *1 lelőhely: Kunhalom*
- *2 lelőhely: Compó*

4. TELEPÜLÉSKÉPI SZEMPONTBÓL MEGHATÁROZÓ ELTÉRŐ KARAKTERŰ TERÜLETEK LEHATÁROLÁSA

Csépa településszerkezetéből adódóan a legrégebben kialakult, halmazos szerkezetű településrészt történelmi településrészbe, az attól északra lévő szabályos úthálózatú részt általános településrészbe soroljuk. Az eltérő karakterű településrészeket a telekstruktúra, az épületállomány, az utcakép alapján bontottuk ketté.

TÖRTÉNELMI TELEPÜLÉSRÉSZ

A történelmi településrész Csépa a történelem folyamán, halmazosan kialakult településrésze. Jellemzőek a szabálytalan utcák, kiteresedések, szűk közök, zugok, szabálytalan alakú telkek, egyes részekben felaprózódott telekszerkezet. Ez a rész ad otthont a település intézményekkel vegyes területének és történelmi központjának, mely a római katolikus templom, községháza, egykori zárda, idők otthona és a közpark körül szerveződött.

A történelmi településrészen belüli központra jellemző, hogy előkert nélküli épületelhelyezéssel, utcával párhuzamos nyeregtetővel épült, jellemzően nagyobb méretű épületek zárt sorúsodó beépítési formát mutatnak. A templom kimagasló épületén túl földszintesek a házak.

A történelmi településrész központján túli területeken, már a fokozatos átépülés miatt vegyes az utcakép, előkertes és anélküli szakaszokkal is találkozunk. A szabálytalan telkekből és ívben megtörő utcavezetésekből adódóan az utcakép csak egyes szakaszokra lokalizálható. Jellemzően földszintesek, egyes esetekben tetőtér beépítések az épületek. Az épület és tetőformák is változatosak, egymás mellett találkozunk a régi típusú utcára merőleges gerincű lakóházzal, a kockaházzal és a modernebb épülettel is. Döntően ezen a területen az épületállomány régebbi, itt átépítéssel, felújítással, esetleges bontással új építéssel is számolni kell.

ÁLTALÁNOS TELEPÜLÉSRÉSZ

Az általános településrészbe került besorolásra az a mérnöki tervek szerint kiosztott, szabályos telekszerkezetű rész, ahol párhuzamos és merőleges utcák, szabályos telkek kerültek kialakításra. Az általános településrésznek is van egy központi része, az óvoda, művelődési ház, református templom körüli rész. A területre jellemző az előkertes épület elhelyezés, a régebbi épületek esetén még találkozunk előkert nélküli beépítéssel is. A területen szabályosak az utcák, rendezettek az útmenti közterületek. Az épületelhelyezés oldalhatáron álló.

A Béke út menti területen a telkek oldalhatára nem derékszögű, a házak oldalhatáron állók, így az előkert és a lakóépület falsíkja szöveget bezáró, fésűs elrendezésű.

Az általános településrészen többféle épülettípussal találkozunk a folyamatos átépülés miatt. Megtaláljuk a régi típusú utcára merőleges gerincű épületet, a kockaházat, a tetőtérbeépítéses típust is.

BEÉPÍTÉSRE NEM SZÁNT TERÜLET - KÜLTERÜLET

Csépán jellemzően a beépítésre nem szánt területek a külterületi egybefüggő mezőgazdasági területek, melyet állattartó majorok, erdősávok szabdalnak és tesznek egyedivé.

Az Alföldi településekhez hasonlóan Csépán is nagy a külterület, ahol jellemző a mezőgazdasági területhasználat és nagy egybefüggő legelőterületek vannak.

A gyepterületek egy része Natura 2000 természetmegőrzési terület.

KÜLTERÜLETI MAJOROK

Csépán több külterületi telep is található, melyek egy része mezőgazdasághoz köthető major, vagy állattartó telep.

5. A TELEPÜLÉSKÉP MINŐSÉGI FORMÁLÁSÁRA VONATKOZÓ AJÁNLÁSOK

5.1 ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ

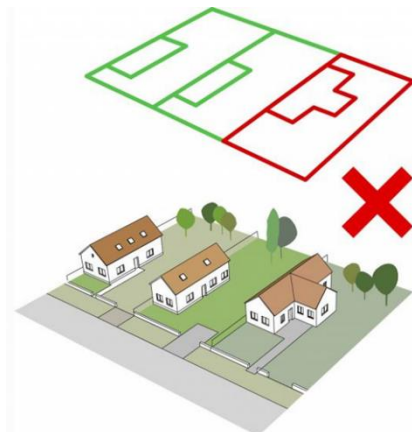
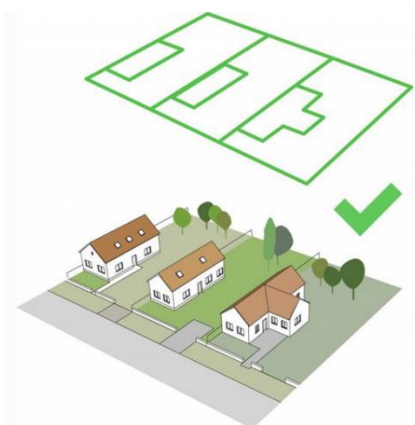
A kézikönyv fejezete segítség szeretne lenni, megfogalmazva a belterület sokszínűségét, de mégis egységes településképet ajánlást próbál adni arra, hogy hogyan őrizhetjük meg Csépa hangulatát, hogyan erősíthetjük a kialakult hagyományokat, hogyan újíthatjuk fel a jellemző stílusjegyeket megtartva az épületeket és hogyan építhetünk modern, környezetbeillő, nem hivalkodó épületet.

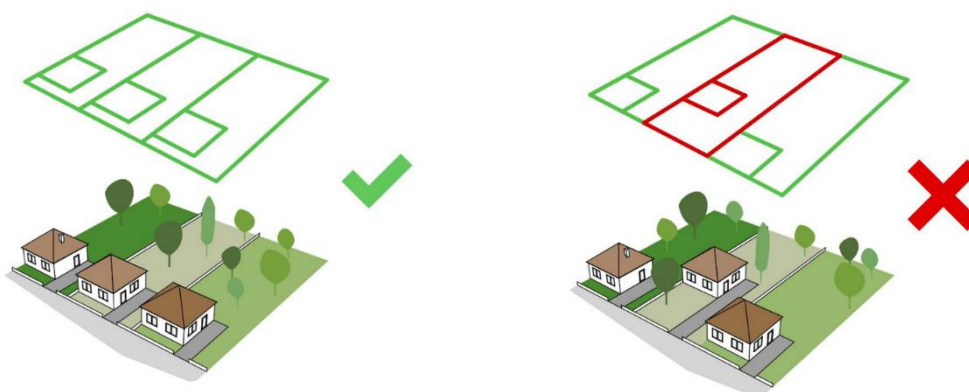
Jelenleg a településarculat kiegyensúlyozott, harmonikus, környezet és látványromboló építészeti megoldás nincs. Javasoljuk, hogy megtartva az eddigi környezetalakításból a jó példákat, felújításnál az értékőrzésre, hagyományteremtésre, illeszkedésre figyelve tegyük még szebbé a környezetet, legyen még harmonikusabb, látványosabb az utcakép.

TÖRTÉNELMI TELEPÜLÉSRÉSZ

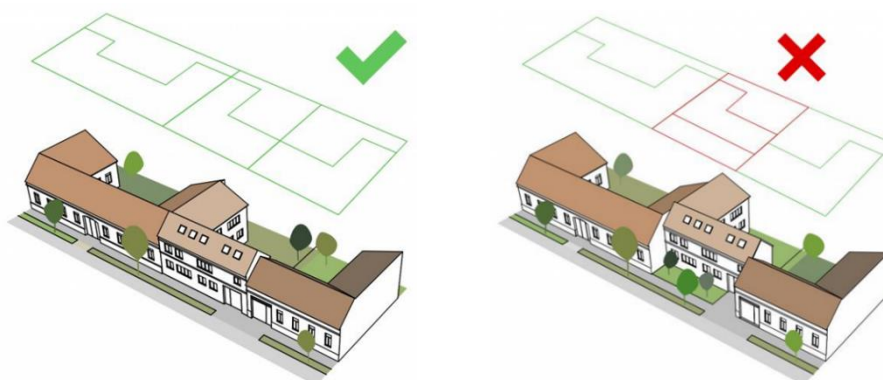
TELEPÍTÉS

A településközpont településrészen megállapíthatjuk, hogy a településközpontban zárttorúsodó, a településrész többi területén oldalhatáronálló beépítés alakult ki. Nem javasolható az ikres beépítés, mert túlzottan zárttá válna az utcakép és a hagyományos rendet megtörné, valamint a felaprózódott telkek miatt az intézmények kivételével szabadonálló épületelhelyezés sem kívánatos. Az oldalhatáronálló telepítés kedvez a telekhasználatnak, a lakóépületet természetes növényssával elválasztva a hátsókert gazdálkodásra alkalmassá válik.

A zárt sorúsodó részek egyes helyeken egybeépültek, míg egyes részekben kapubejáróval megszakadnak.

ÉPÜLETMAGASSÁG

Csépa történelmi településrészén az intézményekkel váltakozó központi területen túl egyes utcaszakaszokon hasonló épületmagasságokkal találkozunk, a településrészre a földszintes lakóház és a földszint + tetőbeépítéses családiházak a jellemzők.

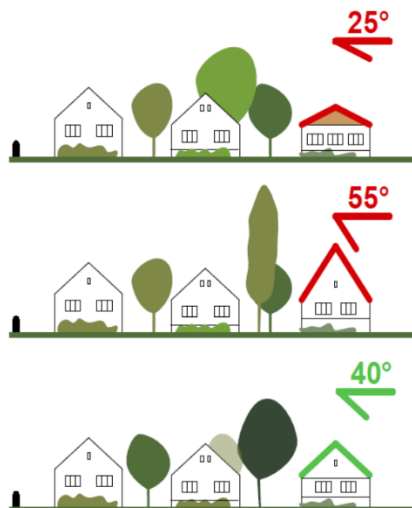
A meglévő épületek közé, mellé hasonló épületmagasságot javasolunk, mert a túl magas épület megtörné az utcaképet, túl hivalkodó lenne és esetlegesen a szomszéd telek benapozottságát is korlátozná.

Új épület építése esetén a különböző épületmagasságú szomszédos épületeknél vegyük igénybe szakember segítségét, aki az átépülés lehetőségét megvizsgálva az illeszkedés elvét követve tanácsot ad a jól megválasztott épületmagasság tekintetében.

TETŐHAJLÁSSZÖG

Csépa történelmi településrészén a tetőhajlásszög csak egyes utca szakaszokon egyforma, azonban

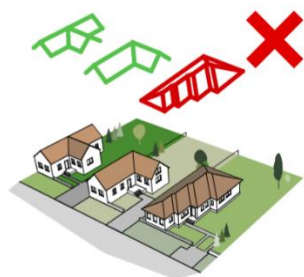

jellemzően egymáshoz közel szűk tartományban mozog a hajlásszög. Nem jellemző a lapostető és a túl összetett tetőidom, javasoljuk továbbra is megőrizni ezt a településképet, a meglévő épületek közé a meglévőhöz igazodó tetőhajlásszög illik. A magastető épületek építése nemcsak településképi szempontból, de a hagyományok őrzése miatt is javasolt, továbbá a magastető alatt kialakuló padlástér tárolóhely is lehet, vagy esetlegesen egy későbbi tetőtérbeépítést is lehetővé tesz.

A településrészen nem elterjedt a túl alacsony és a túl meredek, alpesi tetőhajlás. Javasolt ennek a tendenciának megőrzése.

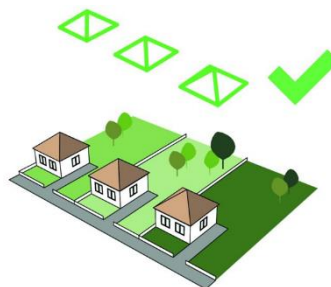
TETŐFORMA

A településközpont településrészen a tetőforma jellemzően az utcával párhuzamos és utcára merőleges nyeregtető, valamint a sátoztető is megjelenik. Nem alakult ki túl összetett tetőforma, így a lapostetővel együtt ezt a típust ne válasszák.

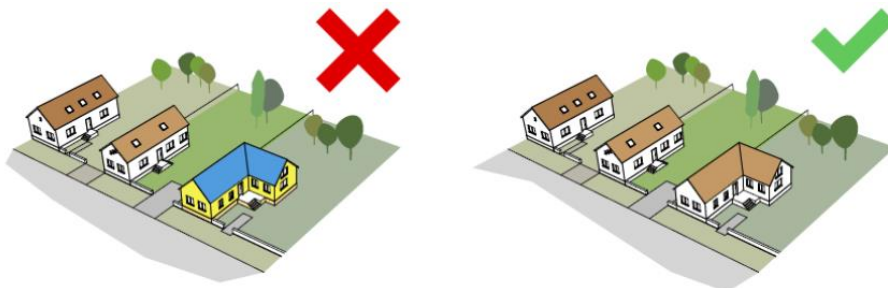
Kíváncos az illeszkedés vizsgálata, az adott utcaszakasz jellemző tetőformájának meghatározása és ahhoz való igazodás.

Amennyiben az utcarészleten sátoztetős épületek állnak, akkor oda modernebb köntösben újragondolva hasonló kerüljön és kerüljük a túl szabdalt, tördelt tetőformát.

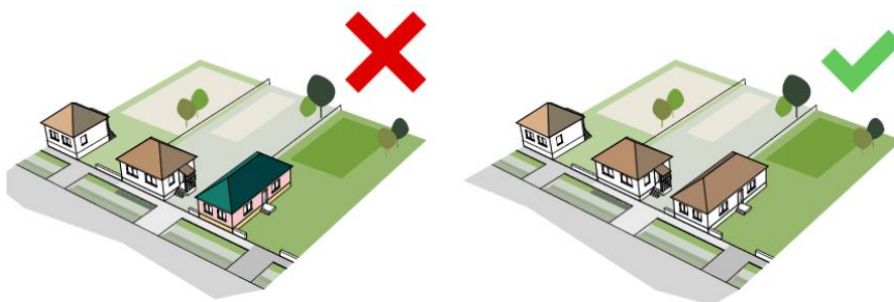

ANYAGHASZNÁLAT, SZÍNVILÁG

A településrészen jellemzően elütő színű sötétebb lábazat, világosabb pasztell színű falazat alakult ki, nem egyforma színekkel, de hasonló színvilággal. Kerüljük a túl élénk, rikító színek használatát.

Anyaghasználat tekintetében jellemzően a vakolt, homlokzatfestett fal, vagy kőporozott fal, a természetes, natur cserép a jellemző. Kerüljük a fém anyagok, a kirívó színek, a fém héjazat alkalmazását.

KERÍTÉS

Csépán jellemzően épített lábazatos, áttört kerítésmezős kerítések alakultak ki. Kerüljük a falszerű, zárt kerítés építését, mert nem jellemző a településre, és mind az átláthatóság, mind az átszellőzés szempontjából nem kívánatos.

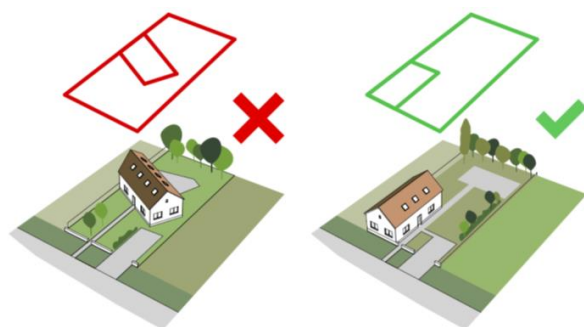

A falszerű, zárt kerítések nem elfogadhatók

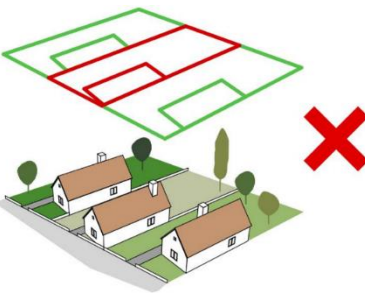
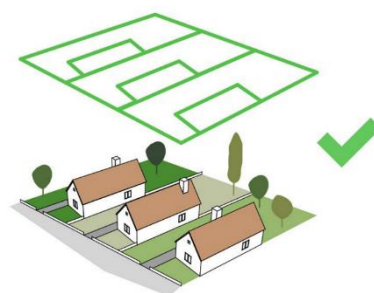
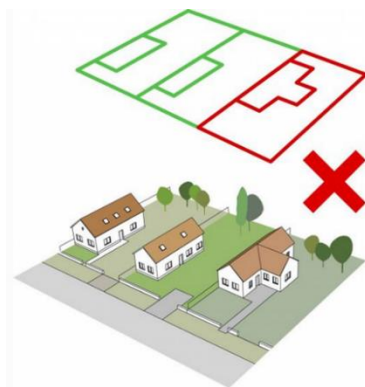
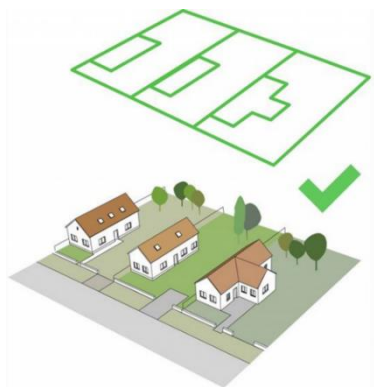
Oszlopos kerítés 1/3-ad lábazat és
2/3-ad áttört résszel

ÁLTALÁNOS TELEPÜLÉSRÉSZ

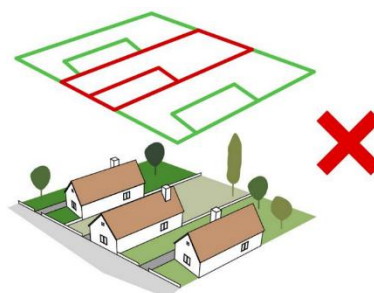
TELEPÍTÉS

A területrészen a telepítés oldalhatáronálló, egyforma előkertekkel.

A Béke út menti területen jellemző a szöget bezáró előkert, a hosszanti telekhatárral párhuzamos épületelhelyezés.

Ezen a területrészen is javasoljuk a kialakult beépítési mód megtartását, a sajátos jelleg megőrzését.

ÉPÜLETMAGASSÁG

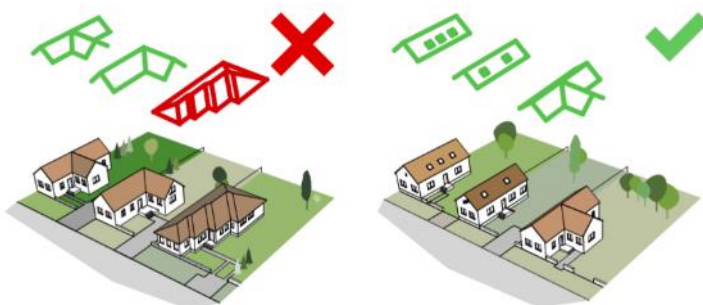
A településrészen hasonló épületmagasságokkal találkozunk, a földszintes és a földszint + tetőbeépítéses ház a jellemző. A meglévő épületek közé, mellé hasonló épületmagasságot javaslunk, mert a túl magas épület megtörné az utcaképet, túl hivalkodó lenne és esetlegesen a szomszéd telek benapozottságát is korlátozná.

TETŐHAJLÁSSZÖG

A településrészen az új építésű tetőtérbeépítéses házaknál a tetőhajlásszög közel egyforma, ugyanez igaz a sátozott épületekre is. Utcán belül többféle tetőhajlásszöggel is találkozunk, azonban nem jellemző a lapostető és nem épültek túl alacsony hajlásszögű tetővel épületek. Javasljuk továbbra is megőrizni ezt a településképet, a meglévő épületek közé a meglévőhöz igazodó tetőhajlásszög illik. A magastető épületek építése nemcsak településképi szempontból, de a hagyományok őrzése miatt is javasolt.

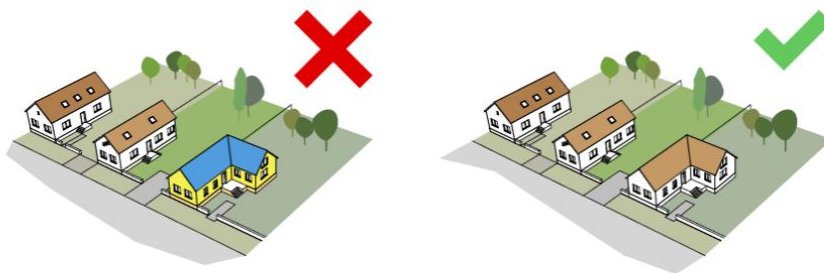
TETŐFORMA

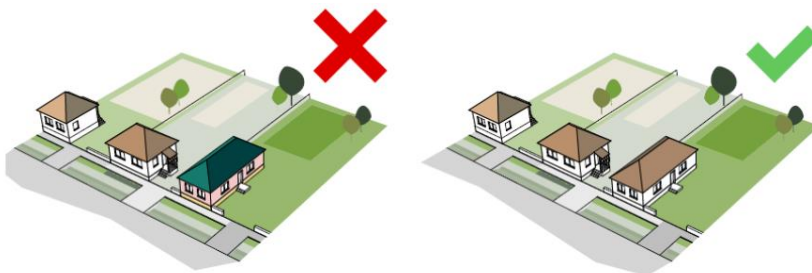
Az általános településrészen a tetőforma a régi, és az új épületeknél utcára merőleges nyeregtető. A területen több sátozott kockaház is épült. Utcaszakaszon belül igyekezzünk alkalmazkodni a már kialakult építési rendhez.

ANYAGHASZNÁLAT, SZÍNVILÁG

A településrészen jellemzően elütő színű sötétebb lábazat, leggyakrabban barna színben és világosabb pasztell színű, többféle színezésű falazat alakult ki, nem egyforma színekkel, de hasonló színvilággal. Kerüljük a túl élénk, rikító színek használatát. Amennyiben erőteljesebb színt szeretnénk alkalmazni, azt csak díszítő jelleggel, nyíláskeretezések, homlokzati motívumok díszítésére használjuk és akkor is ügyeljünk az alap és kiegészítő szín harmóniájára és kettőnél több színt ne alkalmazzunk, mert zavarossá, túldíszítetté válik az épület.

Anyaghasználat tekintetében jellemzően a vakolt, homlokzatfestett fal, vagy kőporozott fal, a természetes, natur cserép a jellemző. Kerüljük a fém anyagok, a kirívó színek, a fém héjazat alkalmazását.

KERÍTÉS

A településrészen az áttört kerítés a jellemző, amit továbbra is meg kell őrizni. Kerüljük a teljesen zárt, falazott kerítés építését.

Az áttört kerítés láttatni engedi a kert szépségeit és megmutatja az épületet, ugyanakkor megfelelő szellőzést is biztosít.

A falszerű, zárt kerítések nem elfogadhatók

Oszlopos kerítés 1/3-ad lábazat és
2/3-ad áttört résszel

ÉPÜLETRÉSZLETEK

Csépán tekintettel a település történetére, településszerkezetére, épületállományára, az egész településre mutatjuk be a részleteket.

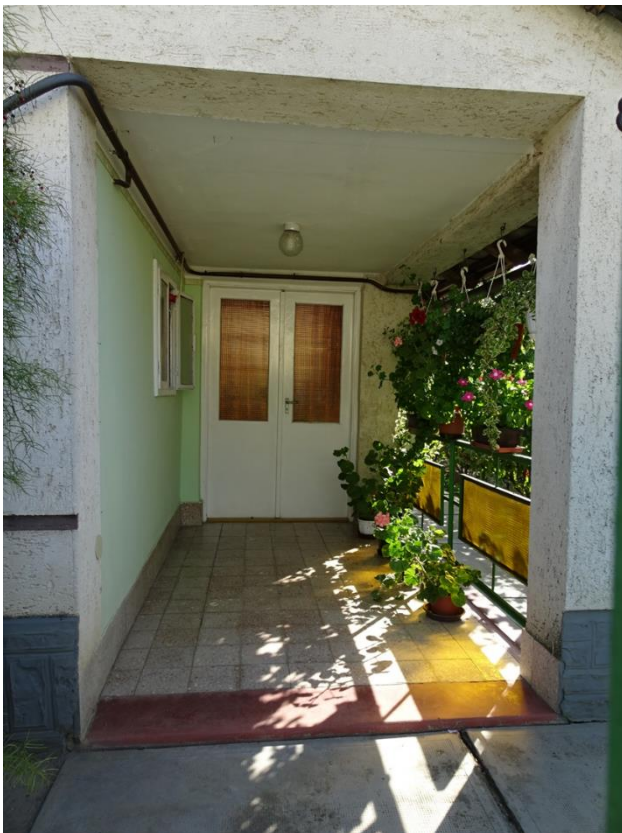
TORNÁCOK, ELŐTEREK, TERASZOK

Csépán még találkozunk tipikus tornácos lakóházakkal, ahol a tornác funkciója átalakul, míg régebben tárolásra is használták, ma jellemzően lakóelőtérként használatos.

A tornácok szerepét egyre inkább átveszi a lakóelőtér. A kockaházaknál jellemzően az utcai homlokzatonn, oldalsó részen elhelyezett előtérből lehetett belépni. Sok helyen az előterek nem használatosak, helyette hátsó terasz tölti be az egykori tornác funkciót.

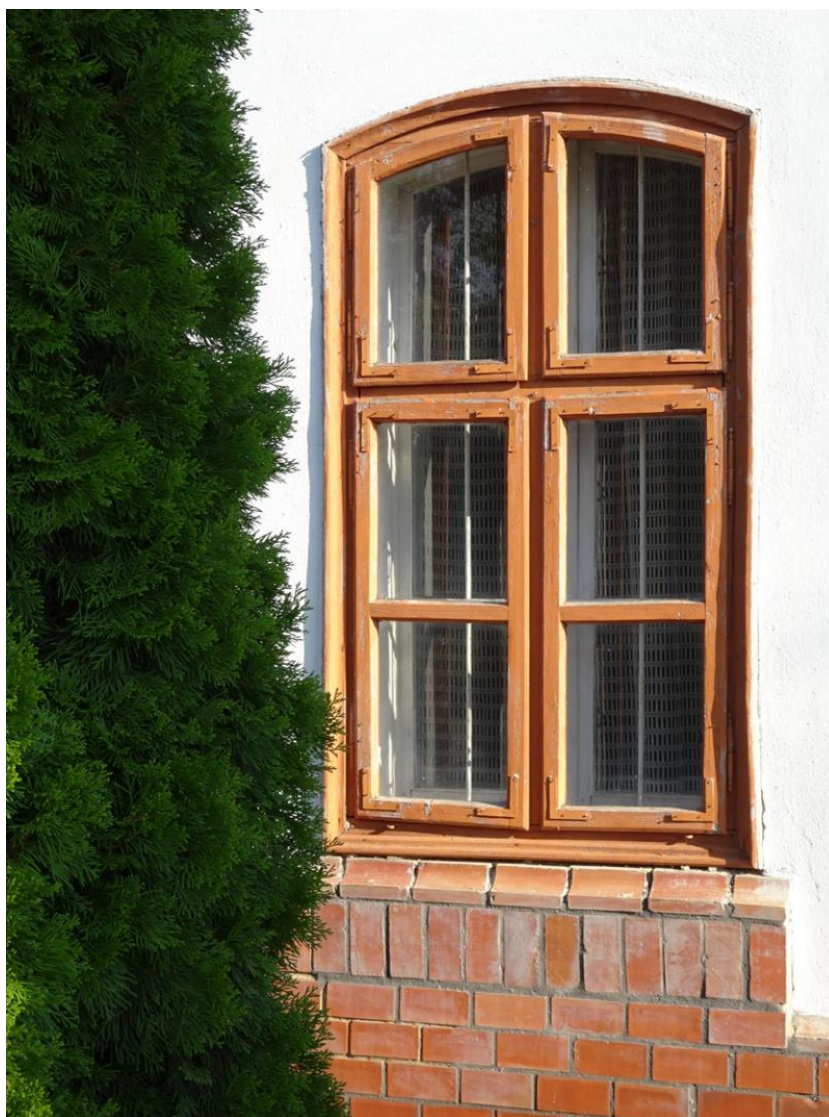
Javasolt a ház bejáratánál, mintegy zsilipszerűen előteret, teraszt vagy tornácot kialakítani, ami mintegy átmenet a kinti térből a benti tér felé. Az épület bejáratánál egy átmeneti zónát képez, így elkerülhetjük a belső tér hirtelen lehűlését télen és ugyanennek jótékony hatása nyáron is érződik, amikor a forróság nem árad be a lakásba.

ABLAKOK

Sokszor mondják az ablak a ház „szeme”. Elképzelhetetlen a ház ablak nélkül, amely egyszerre jelenti a világosságot, a fényt, a kapcsolatot a külvilággal. Az ablakok is fejlődéstörténeten mentek át, az idők alatt sokat változtak.

Az épületek megjelenését és hangulatát a nyílászárók nagyban befolyásolják. A zárt, tömör épülettömeget ezzel nyitjuk meg, ez teremt kapcsolatot a külvilággal.

Javasoljuk a ház tömegéhez és színvilágához megválasztani a nyílászáró színét, mert így egy harmonikus külső homlokzat alakul ki. Az utca homlokzaton érdemes a sötétítés és napvédés módját is jól megválasztani, mert egy-egy spaletta, redőny, zsalugáter a ház díszé lehet.

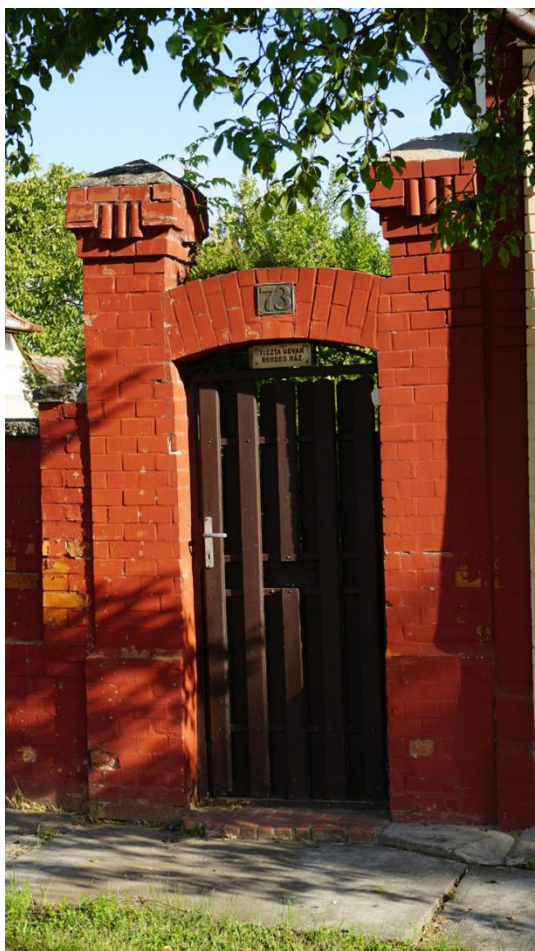

AJTÓK

Az ajtók a külvilág felé nyitják meg a házat, ugyanakkor a magánszférát le is zárják. Sokszor homlokzatokon ajtókkal nem találkozunk, csak a bejárat kapu enged be az udvarra és sok esetben hátulról a kert felé nyílik a bejárat. A kapu egyszerre elválaszt és beenged, szimbolikus jelentésű.

HOMLOKZATKÉPZÉS, ANYAGHASZNÁLAT

A kockaházaknál a kőporozás terjedt el, Csépán vegyes paszteles színekkel, kedveltek a törtfehér vagy sárgás, drappos, rózsaszínes színvilággal. A modernebb épületek homlokzatfestékekkel felületkezelték és jellemzően sárgás színekkel színezik.

Javasoljuk a visszafogott színvilág alkalmazását, kerüljük a túl erős, rikító színek használatát.

RÉSZLETEK

Az épületek díszei, értékei a részletek, melyek egy-egy ablakkeretezést, vagy éppen nyílászáró részletet, oromzati deszkát, tetőfedést, téglakötést jelentenek. Ezek nélkül a részletek nélkül az épület egy lenne a sok közül, de ezek az apró díszítések teszik igazán egyedivé a házakat.

Csépán jellemzőek a nyerstégla burkolatok, a téгла architektúrák. Egy – egy szép téglakötés az épület díszes.

Sok deszkaoromzat fennmaradt, melyek jellemzően egyszerűbb kivitelűek.

KERÍTÉSEK

A kerítések Csépán sokfélék, azonban utcán belül magasságuk közel azonos és áttört kivitelűek. Anyaghasználat szerint találkozunk fémkerítéssel, falazott vagy beton lábazatú fémkerítéssel, de megfigyelhetünk olyan kerítést, ahol a beton lábazatot és oszlopok közét fa pallók töltik ki. Csépán még sok téglapilléres, téglalábazatos kerítéssel találkozunk. A hagyományos deszka kerítéseken túl nem javasoljuk a teljesen zárt, falszerű kerítés építését, mert látványtakarás, átszellőzés és utcakép szempontjából se szerencsés választás.

Csépán még megfigyelhetők a régi deszka és léc kerítések, melyek lábazat nélkül, vagy alacsony lábazattal épültek, jellemzően azonos magasságúak és sötétbarna színre festették.

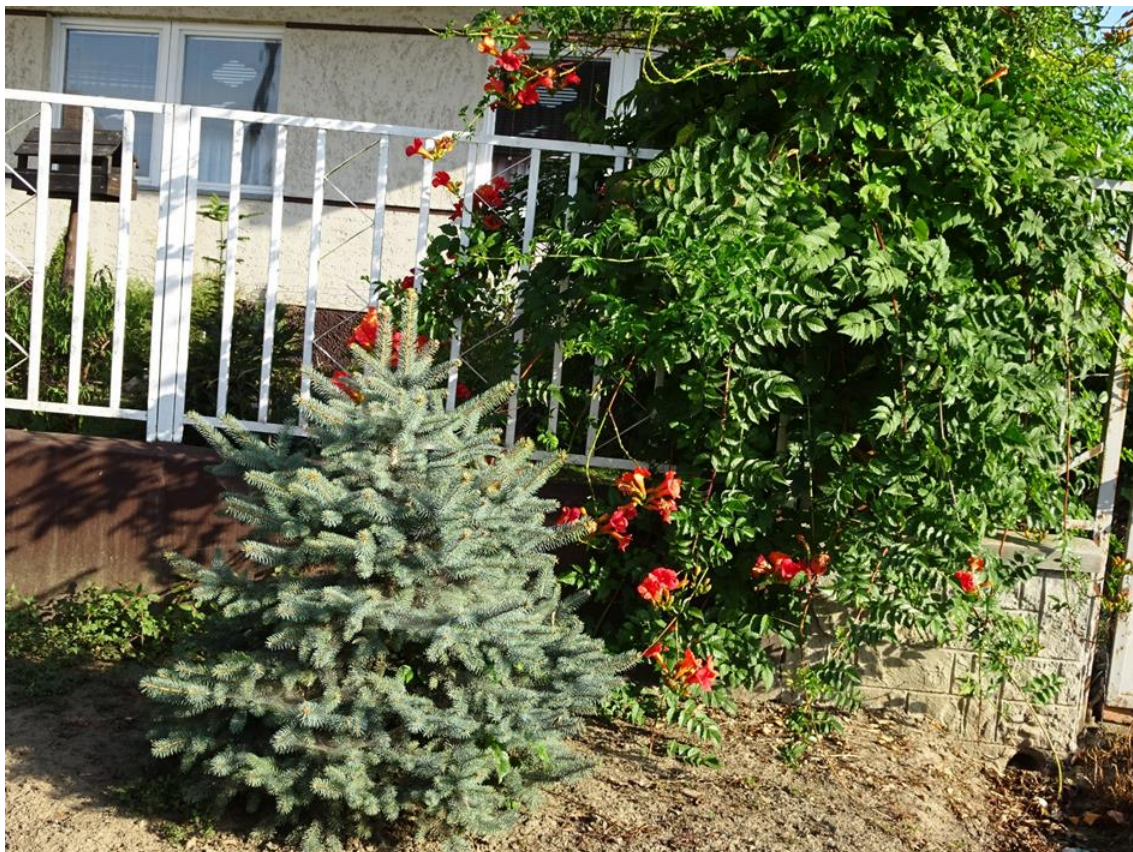
KERTEK

A belterületen jellemző a kertművelés. A csak kertes családiházakból álló településen a házak elengedhetetlen tartozékai a kertek. Csépán jellemzően előkertes családiházak épültek, és az épület előtti előkerteket esztétikusan virágzó növényekkel vagy örökzöldekkel ültetik be.

A kertek egy része pihenőkert, fűvesítéssel, néhány bokorral, cserjével.

A kertek másik nagy típusa a konyhakert, mely a család számára a mindennapok zöldségeit, gyümölcsseit biztosítja, valamint egyes helyeken az oldalkertekben szőlőlugasokat telepítettek.

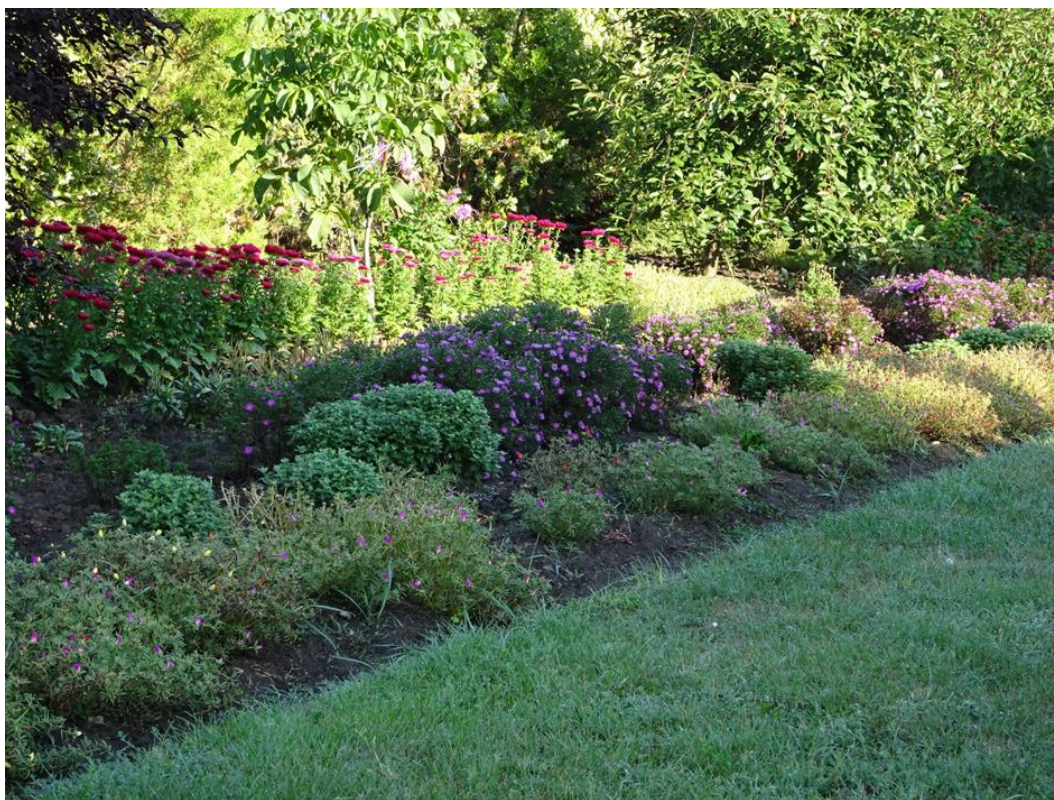
Kertünk művelésénél törekedjünk a harmóniára, legyen esztétikus, rendezett a kert kialakítása.

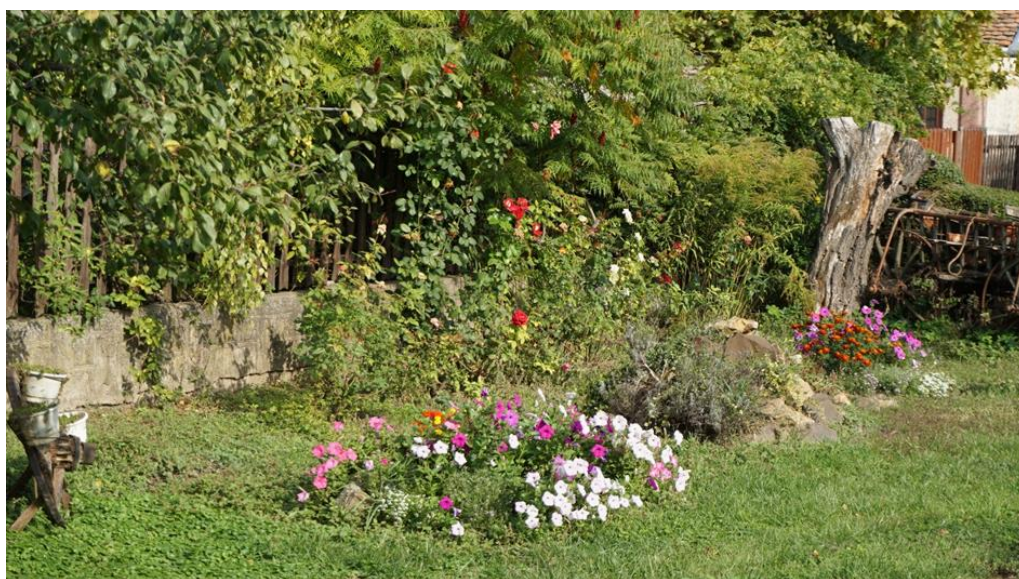

5.2 KÖZTERÜLETEK TELEPÜLÉSKÉPI ÚTMUTATÓJA

UTCÁK, TEREK

Csépa utcáit járva találkozunk az épületelhelyezéssel, megfigyelhetjük a jellemző beépítési módot, az épületmagasságokat a homlokzatok sokféleségét. A közterületek tervezésekor is alkalmazkodjunk a meglévő adottságokhoz, jellemző homlokzatmagassághoz, tetőformához. A rendezett utcakép a település dísze. Nagyon fontos a gondozott utcák, terek látványa, mert ettől élhető és szerethető egy település. Gondosan válogassuk ki és ápoljuk az utcákon, tereken lévő növényzetet, mert ez egyúttal az ott lakók környezetük iránti igényességét is jelenti.

Javasoljuk az utak melletti zöldterületen alacsony, talajtakaró virágzó növények, kisebb cserjék elhelyezését, melyek a közlekedésbiztonságot nem veszélyeztetik és a közterület mögötti kert szépségeit sem takarják el.

Csépán a közelmúltban készült el a rekreációs tó, melynek lezárt területe pihenésre, horgászatra, csónakázásra, társas összejövetelek rendezésére alkalmas, ugyanakkor a tó parti közterület rendezése példaértékű.

6. JÓ PÉLDÁK: ÉPÜLETEK, ÉPÍTÉSZETI RÉSZLETEK, KERÍTÉSEK, KERTEK, ZÖLDFELÜLETEK

ÉPÜLETEK

Azokat az épületeket soroljuk a teljesség igénye nélkül a jó példák közé, ahol a homlokzati arányok, az utcaképhez illesztés, a nem rikító színhasználat, a rendezett előkert és közterület, valamint kerítés egysége egy harmonikus, rendezett képet mutat.

Bizonyára több épületnél vannak olyan apró részletek, melyeket még finomítva szebbé, harmonikusabbá tehető a településkép.

Csépán a régi épületek jókarbantartása, értékőrzése is fontos. A régi, téglabetétes homlokzatokat őrizzük meg eredeti formájukban.

7. JÓ PÉLDÁK: SAJÁTOS ÉPÍTMÉNYFAJTÁK, REKLÁMHORDOZÓK, EGYÉB MŰSZAKI BERENDEZÉSEK

SAJÁTOS ÉPÍTMÉNYFAJTÁK

Csépán a sajátos építményfajtákhoz soroljuk a reklámhordozókat, a közterületi hirdetőfelületeket, az utcabútorokat.

Ugyancsak ide soroljuk azokat a műszaki, gazdasági építményeket, melyek a településre jellemzők, a településképhez tartoznak.

A régi üzletfeliratok, cégérek hozzátartoznak örökségünkhöz.

A községháza és az idősek otthona falán lévő intézmény felirat és dombormű szép kivitelű, egyedi, mely nemcsak figyelemfelkeltő és információ tartalmú, de egyúttal az épület dísze is.

A reklámfeliratok ne legyenek rikító színűek és villódzó neon táblák, hanem lehetőleg a homlokzathoz illő cégeket válasszunk. Egy-egy stílszerű, jól megválasztott felirat legalább olyan figyelemfelkeltő, mintha tájidegen hivalkodó táblát választanánk, ugyanakkor esztétikusabb és tájba, környezetbe illeszthető.

A külterületen, óriásplakátok elhelyezése nem megengedett. A külterület a tájékoztató, idegenforgalmi táblák kialakítása legyen egységes, lehetőleg fából készüljön és a tájékoztatás ne legyen kirívó, csak figyelemfelkeltő. Világító táblákat ne alkalmazzunk, mert tájidegen és megzavarja a környék állatvilágát.

A temető hirdetőtáblája egyszerű, diszkrét.

A műszaki berendezések közül a parabola antenna és a klíma kültéri egység elhelyezését úgy válasszuk meg, hogy utcaképi elemet lehetőleg ne képezzen. Jó megoldás lehet a hátsó udvari homlokzat vagy az oldalhomlokzat használata.

Csépán még nem terjedtek el a napelemek, azonban a jövő energiatudatos települése nem nélkülözheti ezeket. A napelem elhelyezésénél javasoljuk, hogy tetőfelületre kerüljenek és ne zárjanak be szöget és lehetőleg csak a tető kis részét borítsuk be, engedjük láttatni a tetőt is.

A rekreációs tó partján lévő hinták azonos kivitelűek, egységesek, természetes anyagúak és környezetbe illők.

Csépa település arculatának megőrzése során vegyük figyelembe a meglévő épített és természeti értékeket, azok környezetét, melyek meghatározzák a településképet.

Új épület építése vagy felújítás során javasoljuk a kézikönyv átlapozását és a jellegzetes karakterek megőrzését, az utcakép figyelembevételét és az építészeti ajánlások megfontolását.

Megrendelő:

Csépa Község Önkormányzat Képviselő – testülete

Készítette:

Kiszelovics és Társa Településtervező Kft.
Kiszelovics Ildikó településmérnök, városépítési, városgazdasági szakmérnök

Fotó:

Kiszelovics Ildikó
Kiszelovics Attila

Főépítész:

Kiszelovics Ildikó

Felhasznált irodalom:

- Csépa Község honlapja
- Adatok Szolnok Megye Történetéből (Szolnok Megyei Levéltár kiadványa)
 - Csetényi Mihályné: Mozaikok Csépa történetéből
- Hatályos településrendezési terv vizsgálati és alátámasztó munkarésze (tervező:
Településrendezési és Műszaki társulás, Szolnok)
 - Helyi értékvédelmi vizsgálat
- TAK egyeztető felület építészeti útmutató ábrái (Lechner Tudásközpont)
 - Magyarszéphely minta településképi arculati kézikönyv

A fényképfelvételek:

2017. július - szeptember hónapban készültek

Készült:

2017. október - december hó